

**ОСОБЕНОСТИ ПРИ РАЗБИРАНЕ НА МУЗИКАЛНИЯ ОБРАЗ ОТ УЧЕНИЦИ В
СРЕДНОТО ОБРАЗОВАТЕЛНО УЧИЛИЩЕ**

Тодорка Хр. Кушева
ПУ „Паисий Хилендарски“

**SPECIFIC CHARACTERISTICS OF MUSICAL FIGURE PERCEPTION IN GENERAL
SECONDARY SCHOOL COURSE**

Todorka, Hr. Kusheva
The Paisii Hilendarski University of Plovdiv

ABSTRACT

Musical image is a subject matter in music lesson. It may be mastered to different extents. Important is the connection between musical hearing, musical memory, musical hearing experience.

Key words: musical figure; musical hearing

Схема I

Музикалният образ е процес – процес на създаване, прозвучаване, възприемане. Неговото съдържание е закодирано в сложна система от музикално-изразни средства, композиционни принципи, структурни закономерности.

Мелодията е основен носител на музикалното съдържание. Тонововисочинното движение е организирано в исторически утвърдила се в съзнанието ладова система и конкретен метроритъм. Чрез мелодията могат да се изразят най-разнообразни човешки чувства и преживявания. Но мелодията е резултат и от другите изразни средства – динамика, тембър, темпо. За награждаването на музикалната драматургия имат значение също определени принципи /повторение, контраст, вариационност/ и структурни закономерности /особености/.

Музикалната интонация има двойко проявление – като художествена форма на осмисления емоционален израз и като съдържание на този израз.¹ При слушане той се възприема като едно развиващо се в множество нюанси настроение. Именно то се превръща в обект на наблюдение и изучаване в процеса на музикалното възпитание.

Музикалният образ /настроение и неговото развитие/ се възприема като едно цяло, вследствие на въздействащите едновременно музикални компоненти. Но от друга страна особеност на детското възприятие е неговата фрагментарност² т.е. детето чува отделни компоненти в творбата – инструмент, динамика, темпо, ритъм, метрум, като понякога доста произволно ги назовава. Например малкият слухов опит за тембровите особености на различните инструменти е причина децата да изброяват познатите им инструменти, някои от които не участват в даденото изпълнение. Това означава, че тембровия слух на учениците не се развива в степен, позволяваща по-голяма осмисленост на музикалния образ³.

Развитието на настроението /или настроеността/ се възприема от деца, които имат волево внимание, т.е. слушат през цялото време. Но това е много относително и не зависи само от възрастовите особености.

Като имам предвид, че музикалната интонация е висша форма на абстракция, то нейното възприемане изисква специфична подготовка. От направени изследвания сме установили⁴, че най-голяма роля за музикалното възприятие има миналия опит на децата, т.е. слушане на повече и разнообразни творби. Разнообразието се изразява в лад, метрум, ритъм, тембър, композиционни принципи и др. изразни средства.

Музикалното възприятие е резултат и от наличие на музикален слух и музикална памет. Те се развиват в дейностите изпълнение и възприемане на музика. Изпълнението на песни не е самоцелно. Изпълнявайки, децата „създават“ музикалния образ, т.е. те трябва да пеят с подходящ звук, щрихи, динамика, темпо.

Изпълнителската дейност има силно емоционален ефект. При пеене децата винаги изпитват радост, разбира се, при професионалното ръководство на учителя. Затова тя има голямо значение за усвояване на изразните средства в музикалното изкуство.

Изпълнителската дейност е и по-разбираема, защото в голяма степен тя е резултат от подражание. Учениците учат песента, усвояват певческите навици и осъществяват художествената работа с песента подражателно.

Процесът възприемане също е резултат от развитие на музикален слух и музикална памет. Децата почти във всеки урок се запознават с ново музикално произведение. В своите отговори те отразяват различни етапи в разбирането на музикалния образ:

- реагиране с подходящи движения;
- характеристика на основното настроение с думи – определения;
- анализ на изразните средства;
- способност да се проследи развитието на музикалния образ;
- обобщение – връзка между настроение, изразни средства, композиционни принципи.

Това разделяне е твърде условно. Всеки от етапите не съществува самостоятелно и в определена възраст. Знаем, че музикалните способности зависят от контактите с музикалното изкуство. Освен това много често в отговорите на децата можем да различим повече от едно ниво при възприемането. Отговора „Музиката е весела и бърза” означава осъзнаване на основното настроение, но и на темпото като изразно средство. На въпроса: Какво ви прави впечатление, учениците от II и III клас обикновено отговарят еднозначно. Ето някои отговори след прослушване на „Ръченица” от П. Стайнов: „Музиката е бърза”; „свирят много инструменти”; „броим на 3 със задържане”.

Музикалният образ се усвоява в урочната дейност подражателно и самостоятелно. За разбиране на музикалната абстракция са необходими опори. Наличието им осигурява по-високо ниво /т.е. осмисляне на повече компоненти/ при възприемането. Опри могат да бъдат изразни средства, жанрови и структурни особености. В продължение на години те се наблюдават, изпълняват в различни творчески форми подражателно и самостоятелно, т.е. натрупва се музикален опит.

В училище, независимо от възрастовите особености, подражателното усвояване на музикалния образ преобладава, защото не се свири на инструмент, не се развива нотно-четивна техника.

Затова е характерен емоционалният компонент в разбирането му, т.е. вярно определяне настроението и неговото развитие.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Коралов, А. Музикалният художествен образ, С. НИ, 1975, с.33
2. Кушева, Т. Симеонов, С., Възприемане на музика и изобразително изкуство, Стара Загора, 1992, с.26
3. Кушева, Т. Начално музикално възпитание, Пловдив, Университетско издателство „П. Хилендарски”, 2004, 2010, с.32
4. Кушева, Т. Обучението по музика и връзките с другите изкуства, С., 1990, с.46